

КОВАЛИШИН ОЛЕКСАНДР РОМАНОВИЧ

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук*

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ТРАДИЦІЇ НА КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО ГРУЗІЇ

На протязі свого історичного розвитку грузинське корпоративне право піддавалося впливу різних правових систем. Від греко-римського до східного права в складі Перської держави, як вплив права Російської імперії, так і деякі схожості з німецьким правом [1, с. 7–13]. І звичайно вплив соціалістичного права після входу Грузії до складу Радянського Союзу.

Основним джерелом корпоративного права Грузії є Закон про суб'єктів господарювання, який був прийнятий в 1994р.¹. Його зміст зазнав суттєвих впливів німецького корпоративного права. Грузинська організаційно-правова форма «*Shezguduli pasuxismgeblobis sazogadoeba*» відповідає німецькій «*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*», «*Saaqcio sazogadoeba*» – «*Aktiengesellschaft*», принципи функціонування товариств осіб (ПТ та КТ) співпадали [2, с. 3].

Прийнятий Закон «Про суб'єктів господарювання» повністю був зорієнтований на Першу Директиву від 9 березня 1968 р. (Publizitätsrichtlinie) і Другу Директиву (Kapitalrichtlinie) від 13 грудня 1976 р [3, с. 120].

Закон складається із загальної та особливої частини, перша з яких містить загальні положення, що стосуються всіх організаційно-правових форм товариств, а особливо містить виключний їх перелік та відповідне правове регулювання.

В його основі було закладено принцип так званої вузької спеціалізації. Закон мав регулювати виключно процедуру заснування, та припинення діяльності товариства, корпоративні правовідносини між учасниками (засновниками). Та незважаючи на первинну закладену ідею, в ньому містилося також чимало положень загальноно комерційного характеру (до внесення змін в 2008 році кодекс містив чимало положень стосовно комерційного представництва, положення про договір комісії, правове регулювання індивідуального підприємця та комерційного агента) [4, с. 315].

Зокрема, Закон містив положення про Реєстр суб'єктів господарювання (ст. 4.1), встановлював процедуру реєстрації суб'єкта господарювання в суді та в органах статистики (ст. 4.3), а додатком до даного Закону був шаблон Реєстру суб'єктів господарювання (ст. 4.2). Дані

¹ Під суб'єктом господарювання в розумінні Закону Грузії розуміються лише підприємницькі юридичні особи (господарські товариства, кооперативи).

положення перекликаються з положеннями §§ 8–9 Комерційного кодексу Німеччини (*Handelsgesetzbuch*) [5].

У відповідності із ст. 11 Закону визначався статус комісійних агентів, та закріплювалася прокура. Аналогічні положення містяться в §§ 48–55 КК Німеччини. Стаття 12 закріплювала положення про торговельного брокера, його повноваження, порядок розрахунків з ним. Аналогічні положення знаходимо §§ 93–96 КК Німеччини. Містилися положення про ведення бухгалтерського обліку (ст. 13), порядок підготовки та здачі звітів.

В редакції від 2009 року із Закону зникли положення про торговельного брокера (ст. 12), достатньо деталізовані положення про комісіонера, торгового представника (ст. 11), пов'язані підприємства та концерни (ст. 17), нотаріальну форму установчого договору, форму фірмового бланку (ст. 19). Стаття, що містила деталізовані положення про ведення бухгалтерського обліку та іншої фінансової звітності, на сьогодні містить лише відсилочну норму про те, що порядок ведення фінансової звітності визначається спеціальним Законом (ст. 13).

Таким чином, основний нормативно-правовий акт корпоративного права Грузії поступово відходить від німецької моделі систематизування правових норм, де поряд з нормами корпоративного права містяться також положення загально комерційного характеру. Закон Грузії на сьогодні набув ознак більш спеціалізованого документу.

Цікавим є той факт, що між грузинським і німецьким правом є стільки спільного. Як відзначає Б. Зоїдзе, цій особливості передували економіко-правові зв'язки між Німеччиною та Грузією, які сягають своїм корінням ще VIII ст. н.е. [1, с. 9]. В 1918 р. Німеччина була першою країною, яка визнала незалежність Грузії

Будучи досить прогресивним на етапі прийняття, на сьогодні, на думку деяких вчених, Закон не відповідає сучасним стандартам. З. Чечелашвілі відзначає, що 1) в законі положення про злиття, ліквідацію товариства, збільшення статутного капіталу та ряд інших важливих положень або взагалі відсутні або носять декларативний характер; 2) необхідний більш деталізований змістом та обсягом нормативно-правовий акт [4, с. 315].

Деякі положення Закону після його прийняття змінювалися по декілька раз. Як приклад, наводиться багаторазова зміна дефініції товариства з обмеженою відповідальністю. Видається, такі недоліки були наслідком в тому числі того, що чимало іноземних положень були запозичені нашвидкуруч. Як і в інших державах поширенню запозичень сприяла діяльність міжнародних організацій. Зокрема, проект Міжнародної фінансової корпорації (*International Financial Corporation, IFC*) суттєво вплинув на удосконалення корпоративного управління в комерційних банках Грузії.

В цілому Закон мав значно більш комплексний характер, а ніж виключно спеціальний закон про господарські товариства. Наявність такої структури дає підстави вважати, що фактично структурно та значною мірою по змісту на проект Закону суттєво вплинув Комерцій-

ний кодекс Німеччини. Таким чином, за формою хоча це був Закон, але значною мірою в першій своїй редакції він нагадував більше кодифікований акт.

Останнім часом стають більш відчутними впливи американського корпоративного права. Зокрема, обов'язковість двочленної структури корпоративного управління (наглядова рада і рада директорів) насьогодні вже скасована (зміни до ст. 55(1) Закону про суб'єктів підприємництва, 2008 р.) [6], або запровадження правила про те, що члени наглядової ради можуть обиратися більше, а ніж один раз [7, с. 168]. У відповідній літературі висловлюється точка зору, що зміна вектору корпоративного права була зумовлена більше політичними (зміна політичного курсу після революції троянд у 2003 р.) причинами, а ніж економічними чи соціальними [8, с. 5]. У відповідності із згаданими змінами члени ради директорів АТ отримали можливість одночасно входити до складу наглядової ради товариства. Тому виникла необхідність запровадження інституту «незалежних директорів».

В літературі дискутується про те, чи доцільним є запозичення інституту «незалежних директорів» та чи є воно ефективним на практиці. Як правило, запровадження інституту незалежних директорів – сигнал для потенційних інвесторів. Але на практиці в Грузії це не спрацювало у зв'язку з недостатньо розвиненим фондовим ринком: лише декілька грузинських компаній є лістинговими та мають доступ до міжнародних фондових майданчиків [8, с. 13]. Тобто маємо приклад, коли запозичення «модної» іноземної конструкції не відповідає умовам системи господарювання в державі.

В цілому слід відзначити, що первинно формування корпоративного права Грузії відбувалось під значним впливом німецької правової традиції. Тенденціями останніх років можна віднести наявність одночасно двох впливів: 1) поступове наближення з правом Європейського Союзу шляхом імплементації основних директив та 2) запозичення окремих правових інститутів з системи прецедентного права.

Список використаних джерел:

1. Besarion Zoidze, *Georgian Law as Part of European Law – Historical Perspective*, Working Papers on European Law, 02/2009, Tbilisi, 19 p.
2. Chanturia, Lado; Ninidze, Tedo, *Commentary of Law of Entrepreneurs of Georgia*, 3rd ed., Tbilisi 2002, p. 3.
3. Khatia Kikalishvili, *Die Rechtsangleichung des georgischen Gesellschaftsrechts an das Recht der Europäischen Union am Beispiel der Kapitalrechtlinie*, Hamburg, 2014, 309 S.
4. Chechelashvili Zurab, *Introduction to the Georgian Business Law*, Tbilisi, 2013, 365 p.
5. The Law of the Republic of Georgia on Entrepreneurs, version on 1996, Tbilisi, 1996, 74 p.
6. Law of Georgia on Entrepreneurs, from 28 October 1994 / URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/28408/53/en/pdf>

7. *Chanturia, Lado*, Corporate Governance and Liability of Directors in Law of Corporations, Tbilisi 2006, p. 168.
8. Lasha Tsertsvadze, *Duties of directors, according to US (State Delaware) corporate law and corporate law of Georgia (Comparative Analysis)*, Beiträge und Informationen zum Recht im postsowjetischen Raum, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, 2011, 63 p.

Ключові слова: правове запозичення, корпоративне право, право Грузії, реценція права.

Key words: legal transplant, company law, Georgian law, reception of law.

ЛАЗАРЄВА НАТАЛЯ МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивілістичної юриспруденції Миколаївського інституту права*

ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

24 лютого 2022 року держава яка виступала гарантом безпеки нашої держави підступно порушуючи норми міжнародного гуманітарного права розпочала агресивну війну проти України.

Норми міжнародного гуманітарного права регламентують правила поведінки під час війни, збройних конфліктів як осіб які беруть безпосередню/опосередковану участь у бойових діях (комбатантів та не комбатантів) так і правила які присвячені захисту цивільного населення в такий період.

Спеціальним міжнародним нормативно-правовим актом, який присвячений питанням захисту цивільного населення під час війни є Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женевська конвенція IV) 1949 р. [5].

Розглядаючи механізм захисту прав цивільного населення під час збройних конфліктів, слід виділити значення терміну «цивільне населення». У нормах міжнародного гуманітарного права цивільна особа визначається як будь-яка особа, котра не входить до складу збройних сил та не приймає участь у військових діях. Необхідно зазначити, що у разі сумніву, чи є яка-небудь особа цивільною особою, вона вважається цивільною особою.

Незважаючи на те, що Росія належить до держав-учасниць Женевських конвенцій про захист жертв війни її збройні сили та підтримувані нею терористичні угруповання систематично та зухвало порушують норми міжнародного гуманітарного права на території України. Кожного дня українські міста та містечка піддаються обстрілам та бомбуванню під час яких гине мирне населення, в тому числі й діти.